

ZPRÁVA O SITUACI V OBLASTI ZÁVISLOSTÍ V BRNĚ ZA ROK 2023

Magistrát města Brna
Odbor sociální péče
Koordináční centrum prevence

OBSAH

ÚVOD	2
KAPITOLA 1: EPIDEMIOLOGICKÉ ÚDAJE	3
Alkohol	3
Tabák	3
Hráčství	3
Digitální závislosti	4
Problematické užívání psychoaktivních léků	4
Užívání nelegálních drog	4
Problémové užívání drog	5
Úmrtí v souvislosti s užíváním drog	5
KAPITOLA 2: NÍZKOPRAHOVÉ SLUŽBY PRO UŽIVATELE DROG	6
Kontaktní práce s uživateli nelegálních drog	6
Prevence a léčba infekčních onemocnění	8
Sběr injekčního materiálu	9
Pilotní provoz aplikační místnosti v Brně	10
Terénní a kontaktní práce v oblasti legálních drog	11
Substituční léčba	12
KAPITOLA 3: ZDRAVOTNÍ PÉČE	14
Ambulantní zdravotní péče	14
Lůžková zdravotní péče	15
Protialkoholní záchytná stanice	19
KAPITOLA 4: PORADENSKÉ A TERAPEUTICKÉ SLUŽBY	21
Ambulantní poradenská a terapeutická péče	21
Pobytová komunitní péče	22
Rodinně orientované poradenské a terapeutické služby	23
KAPITOLA 5: SVÉPOMOC	24
KAPITOLA 6: NOČNÍ ŽIVOT A REKREAČNÍ UŽÍVÁNÍ	25
Program Hard&Smart	25
Psychedelické látky	27
KAPITOLA 7: GAMBLING	28
KAPITOLA 8: PRÁCE S DĚTMI A DOSPÍVAJÍCÍMI	31
Prevence na základních a středních školách	31
Práce s ohroženými skupinami dětí a dospívajících	32
KAPITOLA 9: DROGOVÁ KRIMINALITA	34
ZÁVĚR	35
SEZNAM ZKRATEK	36

ÚVOD

V této zprávě jsou předkládána dostupná data týkající se problematiky užívání drog a závislosti ve městě Brně, případně jde o odhady na základě statistických propočtů. Měla by sloužit příslušným odborným organizacím k analýze jejich činnosti v lokálním kontextu, médiím k informovanému komentování situace v této oblasti v Brně, ale i zájemcům z řad široké veřejnosti pro představu o tom, jaké psychoaktivní látky jsou v Brně užívány, jaké problémy toto užívání způsobuje v různých skupinách lidí, jaká zde existují rizika závislosti a jakým způsobem se touto problematikou zabývají odborníci a jiní relevantní aktéři.

Drogám a závislostem se v Brně věnuje celá řada institucí a organizací napříč zdravotnictvím, sociální oblastí, školstvím, policií, kulturou a dalšími. Je to multidisciplinární a mezioborová oblast, která vyžaduje komplexní přístup a koordinaci. V rámci Magistrátu města Brna je zřízena pozice protidrogového koordinátora, který od roku 2017 spolupracuje s Městským koordinačním týmem pro oblast drog a závislostí. Pro vytvoření základního rámce určujícího, které prvky sítě by měly být posíleny, vznikla v roce 2016 podrobná *Analýza drogové situace ve městě Brně a související doporučení pro městskou drogovou strategii 2016*. Na jejím základě byla vytvořena *Strategie politiky statutárního města Brna v oblasti drog a závislosti na období 2022–2025* a dvouletý *Akční plán strategie politiky statutárního města Brna v oblasti drog a závislosti na období 2024–2025*. Uvedené dokumenty jsou k dispozici na webu bezpecnejsi.brno.cz.

KAPITOLA 1: EPIDEMIOLOGICKÉ ÚDAJE

Alkohol

Česká republika patří dlouhodobě mezi země s nejvyšší průměrnou spotřebou alkoholu na obyvatele. Roční spotřeba dosahuje v průměru 10 litrů etanolu na jednoho obyvatele, což odpovídá množství přibližně 22 g na 1 obyvatele za den včetně dětí a seniorů. Ze Zprávy o alkoholu v České republice 2023¹ vyplývá, že v České republice pije alkohol denně cca 7–10 % dospělých osob, v přepočtu na počet dospělých obyvatel města Brna (317 752 dospělých obyvatel v roce 2023 dle <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9050/brno/pocet-obyvatel/>) **to znamená, že denně pije alkohol 22 243–31 775 osob.** Rizikově v ČR konzumuje alkohol odhadem 15–19 % dospělé populace, z toho do kategorie škodlivé konzumace spadá 8–10 % dospělé populace. Za rizikové pití alkoholu je považována průměrná denní konzumace více než 20 g ethanolu (1–2 sklenice) u žen a více než 40 g ethanolu (2–4 sklenice) u mužů. Za škodlivé pití alkoholu je považována průměrná denní konzumace více než 40 g ethanolu (2–4 sklenice) u žen a více než 60 g ethanolu (3–6 sklenic) u mužů. **V Brně tedy pije rizikově přibližně 48 000–60 000 osob, do kategorie škodlivé konzumace pak spadá zhruba 25 000–32 000 osob.** Jedná se však pouze o odhad na základě statistických propočtů.

Tabák

Podíl kuřáků v dospělé populaci mírně klesá, dlouhodobě klesá i podíl kuřáků mezi mladistvými. Zpráva o tabákových a nikotinových výrobcích v České republice 2023² uvádí, že v současnosti kouří v ČR 24 % dospělé populace. Denní kouření uvádí 16 % populace starší 15 let. Míra denního kouření je výrazně vyšší mezi muži a mezi respondenty ve věku 45–64 let. Současně s poklesem kouření klasických cigaret však dochází v posledních letech k nárůstu míry užívání e-cigaret a zahříváných tabákových výrobků a nikotinových sáčků, především mezi mladými dospělými. E-cigarety užívá 10 % dospělé populace, zahříváné tabákové výrobky přibližně 7 %. Nikotinové sáčky užívají 3 % dospělé populace. **V přepočtu na obyvatele žijící v Brně kouří 76 000 osob, z toho cca 51 000 kouří denně. E-cigarety užívá 32 000 osob, zahříváný tabák 22 000 osob a nikotinové sáčky 10 000 osob.**

Hráčství

V České republice v roce 2023 má aktuálně (tedy v posledních 12 měsících) zkušenosti s hazardním hraním (včetně loterií) 35–50 % dospělých, přičemž k nejčastěji uváděným hrám v prostředí kamenných provozoven patří loterie³. **To by znamenalo, že v Brně se nachází 111 000–159 000 dospělých, kteří v posledních 12 měsících hráli hazardní hru.** Odhadem spadá do rizika v souvislosti s hraním hazardních her celkem 140 000–250 000 osob. Z toho 60 000–110 000 osob je v kategorii vysokého rizika. **V Brně se tedy nachází zhruba 6 000–11 000 obyvatel, kteří spadají do rizikového hraní hazardních her, z toho 3 000–5 000 patří do kategorie vysokého rizika.**

¹Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Galandák, D., Černíková, T., Franková, E., Lucký, M. 2024. Zpráva o alkoholu v České republice 2023. [Report on Alcohol in the Czech Republic 2023] Praha: Úřad vlády České republiky.

²Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Galandák, D., Černíková, T., Děkány, L., Franková, E., Lucký, M. 2024. Zpráva o tabákových a nikotinových výrobcích v České republice 2023. [Report on Tobacco and Nicotine Products in the Czech Republic 2023] Praha: Úřad vlády České republiky.

³Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Galandák, D., Černíková, T. 2024. Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2023] Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

Digitální závislosti

Nadměrné užívání digitálních technologií je vnímáno jako závažný veřejnozdravotní problém, který má řadu negativních dopadů na jednotlivce i jejich okolí. V dospělé populaci ČR došlo v době nouzového stavu v souvislosti s pandemií covidu-19 ke zvýšení míry užívání internetu a hraní digitálních her a nárůstu času tráveného na sociálních sítích. V kategorii rizika závislosti na internetu a digitálních technologiích se odhadem nachází 4–6 % české populace starší 15 let. Do kategorie vysokého rizika vzniku závislosti spadá odhadem 140 000–180 000 osob starších 15 let⁴. **V přepočtu na počet dospělých obyvatel města Brna je digitální závislostí ohroženo 13 000–19 000 osob. Do kategorie vysokého rizika vzniku závislosti spadá 6 000–8 000 obyvatel města Brna.**

Problematické užívání psychoaktivních léků

Zneužívání či nadužívání psychoaktivních léků se týká poměrně velké části populace a je příčinou zdravotních poruch a negativních sociálních dopadů na uživatele i jejich okolí. Typickým dopadem dlouhodobého nadužívání psychoaktivních léků je vznik závislosti. Užívání psychoaktivních léků je časté také mezi osobami rizikově užívajícími nelegální drogy nebo alkohol. Psychoaktivní léky, získané bez lékařského předpisu nebo v rozporu s doporučením lékaře nebo lékárníka, užilo v posledních 12 měsících v ČR celkem 8–13 % dospělých. Přibližně 7 % užívalo sedativa a hypnotika a 2 % opioidní analgetika⁵. **V přepočtu na počet dospělých obyvatel města Brna tedy užilo psychoaktivní léky v posledních 12 měsících přibližně 25 000–41 000 osob, sedativa a hypnotika 22 000 osob a opioidní analgetika 6 000 osob.**

Užívání nelegálních drog

Jak uvádí Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023⁶, jsou nejčastěji užívanou nelegální drogou v ČR konopné látky. Přibližně 7–10 % dospělých uvádí aktuální užívání konopí (tj. užívání v posledních 12 měsících). Ostatní nelegální drogy jsou užívány v mnohem menší míře. Zkušenost s extází a halucinogeny má shodně 7 % dospělých, s pervitinem stejně jako s kokainem 2–4 % dospělých. **Po přepočtení na počet dospělých osob města Brna by tedy vycházelo, že v posledním roce užilo konopí 22 000–32 000 osob, 22 000 má zkušenost s extází, taktéž s halucinogeny. S pervitinem stejně jako s kokainem 6 000–13 000.** Nicméně tato čísla vycházejí z průměrných údajů za celou republiku a vzhledem k městskému charakteru Brna častěji spojenému s užíváním drog se dá předpokládat, že čísla mohou být vyšší. Konkrétní údaje pro Brno však nejsou k dispozici.

⁴ Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orliková, B., Galandák, D., Černíková, T. 2024 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2023] Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

⁵ Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orliková, B., Galandák, D., Černíková, T. 2024 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2023] Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

⁶ Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orliková, B., Galandák, D., Černíková, T. 2024 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2023] Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

Problémové užívání drog

Problémové užívání drog je termín, který se používá v epidemiologických výzkumech a označuje pravidelné užívání opiátů nebo metamfetaminu anebo injekční užívání drog. **Podle odhadů studie z roku 2018⁷ je v Brně 2 200 osob, které pravidelně a většinou injekčně užívají pervitin či opiáty, největší část z nich tvoří uživatelé pervitinu (cca 1 900, tj. 86 %). Novější data nejsou k dispozici.**

Úmrtí v souvislosti s užíváním drog

Podle Souhrnné zprávy o závislostech v České republice 2023⁸ během jednoho roku zemře necelé 1 % lidí užívajících rizikově pervitin nebo opiáty. Úmrtnost uživatelů pervitinu je odhadem 6krát a uživatelů heroinu až 12krát vyšší než u obecné populace stejného věku. Přibližně třetina z nich zemře v důsledku nehody, časté jsou také sebevraždy (třetina rizikově užívajících pervitin), které zahrnují smrt předávkováním.

Následující tabulka poskytnutá Ústavem zdravotnických informací a statistiky (dále jen ÚZIS) ukazuje počty zemřelých s provedeným toxikologickým vyšetřením podle vlivu látky na úmrtí ve městě Brně v roce 2023. Vyplyvá z ní, že k smrtelným předávkováním dochází v Brně minimálně a nejčastěji v důsledku nadměrného požití alkoholu nebo léků. U léků se přitom předpokládá, že zhruba polovina případů jsou sebevraždy. **V roce 2023 došlo v Brně k jednomu případu předávkování nelegálními drogami, a to konkrétně opiáty.** Ostatní látky uvedené v tabulce jsou legální. Mezi „jiné medikamenty“ patřily Propafenon, Sertralin, Tramadol, Trazodon a Venlafaxin.

Tabulka č. 1: Počet zemřelých s provedeným toxikologickým vyšetřením dle vlivu látky na úmrtí v Brně-městě v roce 2023

Skupina látek	Vliv látky na úmrtí		
	Předávkování	Možný vliv	CELKEM
Barbituráty	0	0	0
Benzodiazepiny	1	1	2
COHb (tabák)	3	2	5
Ethanol	7	10	17
Jiné medikamenty	5	1	6
Opiáty	1	0	1
CELKEM	17	14	31

Zdroj: ÚZIS

Pokud jde o celorepublikové údaje o ethanolu je v celé ČR identifikováno přes 2 409 alkoholových úmrtí, z toho nejvíce na selhání jater v důsledku požívání alkoholu (1 827 úmrtí) a dále na intoxikaci alkoholem (505 úmrtí).⁹

⁷ AdRes Institut. 2019. RDS studie – seroprevalenční studie a odhad problémového užívání drog ve statutárním městě Brně. Závěrečná zpráva. Magistrát města Brna.

⁸ Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Galandák, D., Černíková, T. 2024 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2023] Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

⁹ Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Galandák, D., Černíková, T., Franková, E., Lucký, M. 2024. Zpráva o alkoholu v České republice 2023. [Report on Alcohol in the Czech Republic 2023] Praha: Úřad vlády České republiky.

KAPITOLA 2: NÍZKOPRAHOVÉ SLUŽBY PRO UŽIVATELE DROG

Pro účely této zprávy jsou vnímány jako nízkoprahové služby ty, které nabízí pro svou cílovou skupinu pomoc (ať už zdravotní, sociální, nebo jinou) bez objednání a větších nároků na uživatele. V Brně byla v roce 2023 v provozu čtyři kontaktní centra pro uživatele nelegálních i legálních návykových látek (jedno provozuje společnost DROM, romské středisko, p. o. (dále jen DROM), dvě Společnost Podané ruce o. p. s., a jedno Renadi, o. p. s.).

Terénní programy pro uživatele nelegálních drog provozovala Společnost Podané ruce o. p. s. (dále jen SPR), a Terénní programy pro práci s uživateli legálních návykových látek, zejména alkoholu, provozovala Renadi, o. p. s. (dále jen Renadi).

Do této kapitoly řadíme také substituční program SPR a některé činnosti ambulance Remedis, s. r. o., (dále jen Remedis), které – ačkoliv se promítají i do statistik kapitoly „Zdravotní péče“ – sdílejí s nízkoprahovými službami důraz na okamžitou pomoc a snižování rizik užívání drog.

Kontaktní práce s uživateli nelegálních drog

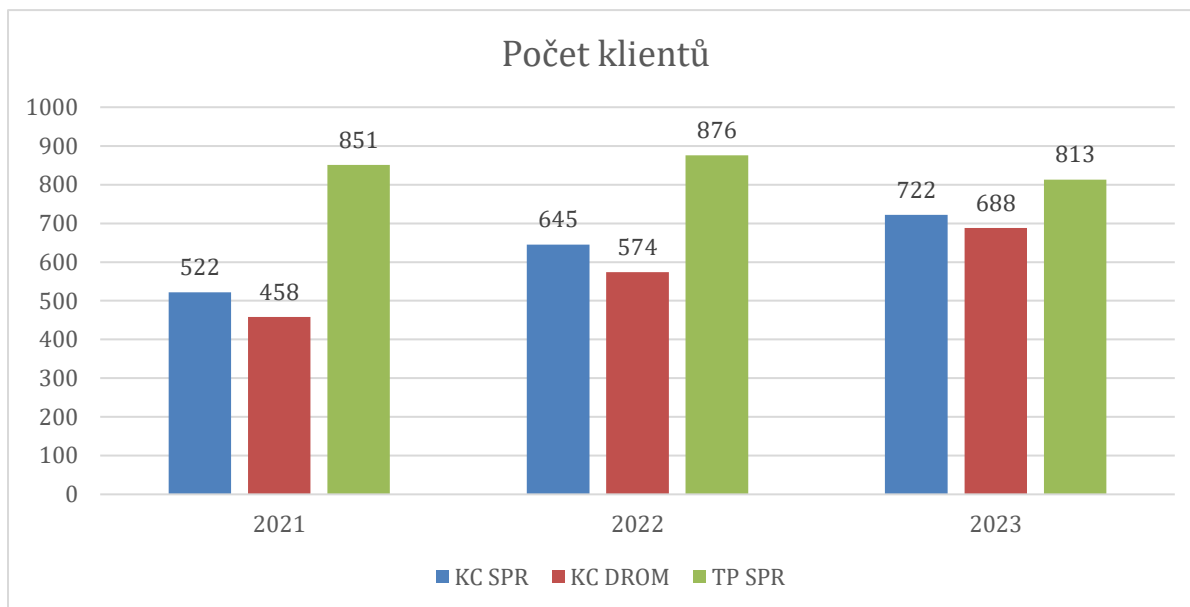
V roce 2022 došlo k mírnému zvýšení počtu klientů a kontaktů, které nadále pokračovalo i v roce 2023, kdy bylo celkem 2 223 klientů a 25 801 kontaktů. V roce 2021 bylo Kontaktní centrum SPR spolu s Terénními programy SPR zapojeno do projektu Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti zaměřeného na distribuci přípravku (spreje) s názvem Nyxoid obsahujícího **naloxon** sloužícího jako prevence předávkování opioidy. Členové peer skupiny Street Support pokračují v projektu a dále distribuují spreje do komunit uživatelů opiových látek. V roce 2023 se peerům podařilo rozdat 2 tyto spreje přímo lidem, kteří jsou s uživateli opiátů v každodenním kontaktu. V Kontaktním centru SPR došlo k distribuci 3 přípravků Nyxoid směrem ke klientům, kteří byli také řádně zaškolení, jak přípravek správně použít. Význam **Kontaktního centra DROM**, které působí na ulici Bratislavská, stále roste. Počet klientů je již srovnatelný s počtem klientů v Kontaktním centru SPR. Jako nejčastější drogy vnímají pervitin, heroin a metadon.

Tabulka č. 2: Počet klientů a kontaktů za rok 2021, 2022 a 2023

	Klienti 2021	Klienti 2022	Klienti 2023	Kontakty 2021	Kontakty 2022	Kontakty 2023
SPR– Kontaktní centrum	522	645	722	7 235	9 062	11 312
DROM– Kontaktní centrum	458	574	688	4 593	5 774	5 251
SPR– Terénní programy	851	876	813	9 449	9 912	9 238
CELKEM	1 831	2 095	2 223	21 277	24 748	25 801

Zdroj: SPR a DROM

Posláním služby **Terénní programy SPR (dále jen TP SPR)** je snižování sociálních a zdravotních rizik spojených s užíváním drog pro jednotlivce i pro společnost. Tato nízkoprahová terénní služba vyhledává lidi užívající drogy, působí v jejich přirozeném prostředí (v regionu Brno-město a Brno-venkov), pomáhá jim překonat jejich nepříznivou sociální situaci a podporuje je na cestě ke změně.

V SPR fungují také **peer pracovníci**, kteří působí v rámci „skupiny Street support“. Pracovníci tohoto programu se podílejí na harm reduction (dále HR), v roce 2022 vyměnili 27 600 ks injekčních stříkaček a v roce 2023 se počet zvýšil na 30 250 ks použitých injekčních stříkaček. V roce 2019 byl v ulici Tkalcovská nainstalován pevný kontejner na použitý infekční materiál, jehož obsluhu provádí právě skupina peer pracovníků, kdy monitoring probíhá 1× týdně. V roce 2022 bylo nalezeno v kontejneru 275 použitých injekčních stříkaček a v jeho okolí 785 ks injekčního materiálu. V roce 2023 v rámci terénu bylo v kontejneru nalezeno 108 ks použitých injekčních stříkaček a 570 ks injekčního materiálu bylo posbíráno v jeho okolí. Dále byl nainstalován druhý kontejner, který se nachází v blízkosti konečné zastávky Komárov. Monitoring okolí, veřejných toalet a kontejneru probíhá také 1× týdně. V kontejneru bylo od února do konce prosince zachyceno 41 ks použitých injekčních stříkaček, na WC 1 ks a v okolí kontejneru 48 ks použitého injekčního materiálu.

Peer pracovníci pokračovali v monitoringu svěřených lokalit, které přebrali v roce 2022. V parku Tišnovka, na parkovišti Tkalcovská a v parku na ulici Jana Svobody posbírali celkem 487 ks injekčního materiálu a proběhlo zde 62 výměn HR materiálu. V září 2023 přibrali další tři lokality v Juliánově za lékárnou, u Kozlovny a v parku Bzzzukot, kde celkem zajistili 65 ks aplikačního materiálu. V rámci spolupráce Terénních služeb a skupiny Street Support proběhl druhý společný sběr a úklid, kdy se dohromady vysbíralo 6 stolitrových pytlů odpadu a 80 ks injekčního materiálu. Více informací v kapitole „Sběr injekčního materiálu“.

Peer pracovníci spolupracují s Kontaktním centrem Vlhká (dále jen KC Vlhká), s Kontaktním centrem SPR, se spolkem Vesna (šatní banka) a s organizací DROM, romské středisko.

Dne 26. května 2023 pořádala společnost Renadi tzv. Peer fest. Peer fest proběhl v brněnské Káznici za účasti cca 80 lidí z řad peer konzultantů, odborníků z oblasti adiktologie, sociálních služeb a veřejnosti.

Prevence a léčba infekčních onemocnění

Adiktologická ambulance Remedis v Brně v roce 2023 plátcům péče (zdravotním pojišťovnám) vykáza v oblasti adiktologické terapie zdravotní péči u 175 pacientů (a to 91 pacientů škodlivě pijících alkohol nebo na něm závislých, 1 pacienta závislého na opioidech, 4 pacientů škodlivě užívajících kanabinoidy nebo na nich závislých, 5 pacientů závislých na benzodiazepinech a hypnoticích, 2 pacientů závislých na kokainu, 31 pacientů škodlivě užívajících stimulantia – převážně metamfetamin a metkatinon – nebo na nich závislých, 6 pacientů závislých na tabáku, 26 pacientů s kombinovanou závislostí či škodlivým užíváním více návykových látek a 9 pacientů s problémem patologického hráčství). Z celkového počtu 175 pacientů se jednalo o 78 nově diagnostikovaných osob se závislostí.

Mimo výkazy zdravotním pojišťovnám poskytla ambulance jednorázové či opakované intervence 16 osobám s problémovým pitím, 5 osobám s problémovým užíváním kanabinoidů, 8 osobám s problémovým užíváním metamfetaminu, 1 osobě s problémovým užíváním benzodiazepinů, 1 osobě s problémovým užíváním kokainu a 2 osobám s problémem gamblingu. Současně se na ambulanci obrátilo cca 10 uživatelů kratomu a také rodinní příslušníci hledající pomoc pro uživatele v rodinách. Jednalo se o včasné a krizové intervence, případně poradenství i s odkazy na ambulantní a pobytovou léčbu či pobytové služby typu terapeutická komunita, ambulantní služby psychiatrů a na různé typy sociálních služeb.

Ambulance také v rámci spolupráce s Probační a mediační službou ČR, OSPOD různých ÚMČ v Brně i mimo Brno a v rámci spolupráce s psychiatry a sexuology atd. z různých důvodů provedla u 79 osob celkem 263 testů na přítomnost metabolitů OPL či alkoholu v moči.

Nadále ambulance současně realizuje screening krví přenosných infekčních onemocnění či jiných somatických komorbidit spojených s užíváním návykových látek a virové hepatitidy – hlavně typu C. Celkem bylo z plné žilní krve otestováno 221 osob, z toho bylo HCV pozitivních 28 osob, z nichž 20 úspěšně dokončilo léčbu a dosáhlo setrvalé virové odpovědi.

V roce 2023 podstoupilo testy na infekční choroby celkem 319 osob (79 osob v organizaci Remedis, v Kontaktním centru SPR 172 osob a 68 osob v rámci Terénních programů SPR). Počet provedených testů byl 800 (263 v organizaci Remedis, 243 v Kontaktním centru SPR a 294 v rámci Terénních programů SPR). Pokud tento údaj srovnáme s odhadovaným počtem uživatelů drog, což je cca 2 200, můžeme předpokládat, že v roce 2023 bylo na infekční nemoci otestováno zhruba 15 % uživatelů.

ROZKOŠ bez RIZIKA, z. s. (dále jen R-R), se snaží zlepšovat postavení žen a mužů, kteří nabízejí placené sexuální a erotické služby. Zároveň tato organizace přispívá k ochraně veřejného zdraví v ČR. Následující tabulky ukazují testování klientek a veřejnosti na HIV a hepatitidu C za rok 2023 ve městě Brně.

Tabulka č. 3: Testy HIV v roce 2023

HIV	Rychlotesty	Plná žilní krev	Celkem	Pozitivní
klientky	187	41	228	0
veřejnost	334	3	337	3

Zdroj: R-R

Tabulka č. 4: Testy na hepatitidu C v roce 2023

Hepatitida C	Rychlotesty	Plná žilní krev	Celkem	Pozitivní
klientky	107	31	138	0
veřejnost	62	0	62	0

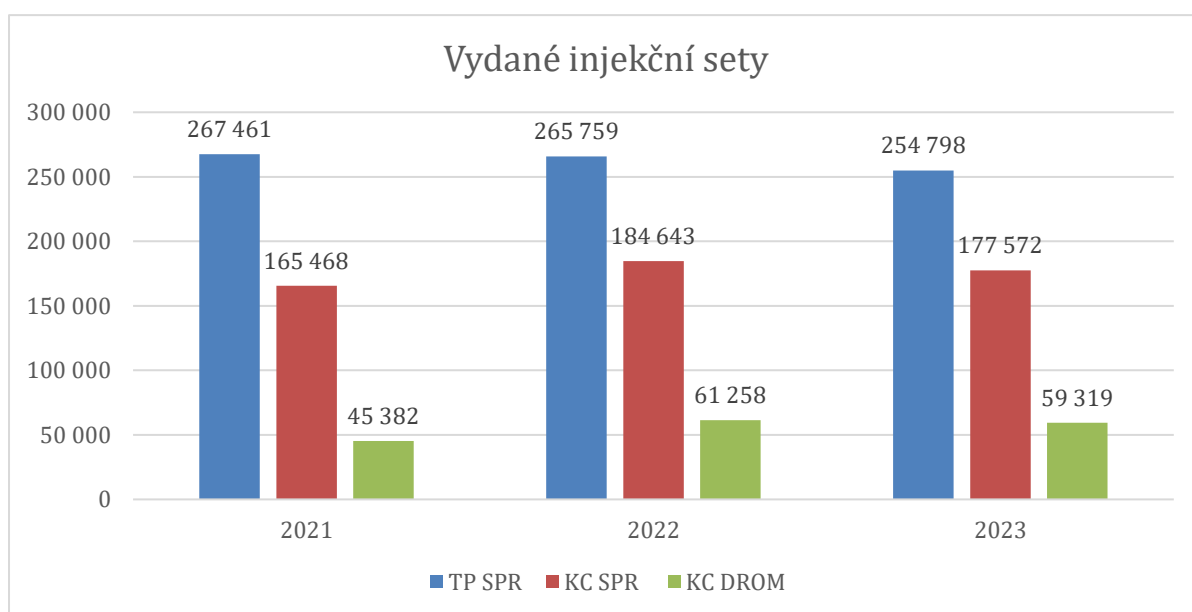
Zdroj: R-R

V roce 2023 došlo k mírnému poklesu vydávaných HR setů, které obsahují sterilní injekční materiál. Nejvíce vydaných HR setů měly TP SPR, a to celkem 254 798 HR setů.

Tabulka č. 5: Vydané injekční sety

Vydané injekční sety	2021	2022	2023
TP SPR (včetně peerů)	267 461	265 759	254 798
KC SPR	165 468	184 643	177 572
KC DROM	45 382	61 258	59 319
CELKEM	478 311	511 660	491 689

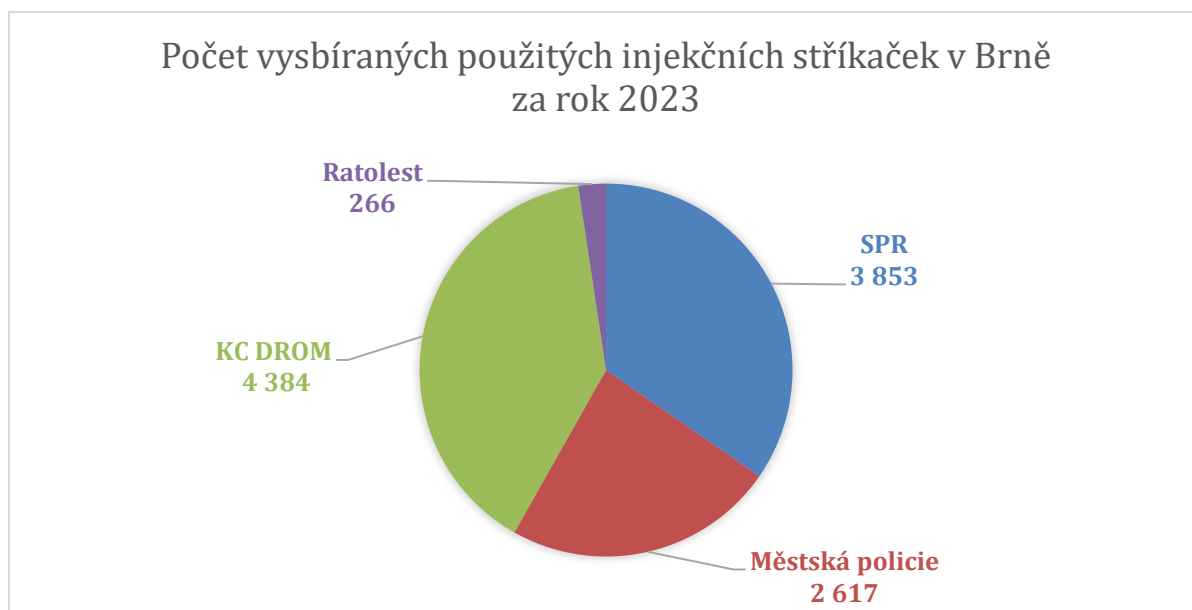
Zdroj: SPR a DROM

Sběr injekčního materiálu

V roce 2023 se také SPR podařilo vysbírat 3 853 použitých injekčních stříkaček v brněnských ulicích, z toho peer pracovníci vysbírali 1 243 ks, služba Terénní programy SPR vysbírala celkem 2 578 ks a pracovníci Terapeutického centra Hvězdová vysbírali 32 ks. Městská policie vysbírala celkem 2 617 ks, což je proti loňskému roku, kdy strážníci vysbírali 1 154 ks, víc než dvojnásobný nárůst. KC DROM se podařilo vysbírat celkem 4 384 ks, což je oproti 3 698 ks v roce 2022 značný nárůst.

Spolek Ratolest vysbíral 266 ks. Celkem SPR, KC DROM, Městská policie a Ratolest vysbíraly 11 120 ks. Co se týče vrácených použitých injekčních stříkaček, tak Kontaktnímu centru SPR a Terénnímu programu SPR bylo dohromady vráceno 342 872 ks a Kontaktnímu centru DROM bylo vráceno 54 574 ks.

Pilotní provoz aplikační místnosti v Brně

Aplikační místnost je odborná adiktologická služba, ve které si mohou lidé užívající drogy pod dohledem odborného personálu aplikovat vlastní návykové látky v bezpečnějších a hygienicky nezávadných podmínkách a kde probíhá intenzivní poradenství směřující k prevenci předávkování a jeho rizik. Cílovou skupinou služby je populace lidí užívajících drogy dlouhodobě a rizikově. Jde zejména o osoby, které užívají drogy na ulici, ve veřejných prostorách nebo v jiných rizikových a nehygienických podmínkách.

První aplikační místnost v České republice zahájila svůj provoz 19. 9. 2023. Reagovala tak především na specifickou situaci v městské části Brno-sever, v níž – v kontextu dalších faktorů, včetně sociálního vyloučení – dochází k vyšší koncentraci pohybu uživatelů drog ve veřejném prostoru. Důsledkem je zde zvýšený výskyt infekčních onemocnění, pohozeného injekčního materiálu na veřejných prostranstvích, zvýšený počet méně či více fatálních předávkování a v neposlední řadě negativní vnímání uživatelů drog veřejností. Aplikační místnost má podobu upraveného sanitního vozu, který fungoval ve dvouhodinových intervalech v pracovních dnech.

V praxi program cílí zejména na uživatele nelegálních drog, kteří je užívají dlouhodobě rizikovým způsobem, a to především injekčně. Z větší části se jedná o příslušníky romského etnika průměrně ve věku 33 let, výrazně ohrožené prevalencí výskytu infekčních onemocnění (zejména hepatitidy C) a nízkou motivací k léčbě. Část klientely (zejména ženy) se pohybuje v oblasti práce sexbyznysu, dochází zde tedy i k výskytu sexuálně přenosných chorob. Charakteristické jsou pro tuto skupinu brzký věk začátku injekčního užívání drog a nestabilní bydlení. Klientelu dále spojuje vysoká míra nedůvěry k intervencím ze strany sociálních a zdravotních služeb.

Projekt samotný stojí na pomezí zdravotních a sociálních služeb; v praxi je pak realizován jako poskytování fakultativních služeb v rámci služby Terénní programy v Brně, se kterou ho pojí stejná klientela a místo poskytování. Pracovníci Terénních programů v Brně pak zajišťují základní sociální poradenství, testování na infekční onemocnění a další návazné služby.

Od září do konce roku 2023 navštívilo program 61 klientů, 26 z nich využilo prostor k aplikaci drogy, z toho 3 klienti opakovaně, tj. uskutečnilo se 29 aplikací. Ostatní klienti využili služeb odborného poradenství, základního zdravotního ošetření či seznámení se službou. Program oslovil nejen uživatele opioidů, ale i pervitinu (37 z 61 klientů). Poměrně nízký podíl uživatelů heroínu odráží jednak postupný úbytek užívání heroínu v lokalitě, ale i nižší důvěru uživatelů heroínu a příslušníků romského etnika k nově vzniklým službám.

V rámci evaluace se podařilo u 22 z 26 aplikujících klientů posbírat data, z nichž vyplývá, že průměrná délka jejich užívání čítá 13,4 roku, 18 klientů ze zmíněných 22 má zkušenosti s aplikací na veřejném místě.

Terénní a kontaktní práce v oblasti legálních drog

Důležitým a žádoucím trendem je posilování kontaktní a terénní práce v oblastech, které byly dosud opomíjené. Je to zejména nízkoprahová práce s problémovými konzumenty alkoholu a hráči hazardních her. Této oblasti se věnují v Brně dvě organizace, a to SPR a Renadi.

V roce 2020 zahájilo své působení **Kontaktní centrum SPR na ulici Vlhká**. Zde je poskytována pomoc lidem dlouhodobě se vyskytujícím v exponovaných lokalitách města Brna (zejména oblasti před hlavním nádražím a ulic Křenová – Mlýnská – Šujanovo náměstí), kteří jsou bez přístřeší a jsou závislí na alkoholu. Probíhal zde projekt „**Program kontrované konzumace alkoholu**“ (**dále jen PKKA**), jehož cílem je snižování míry rizikovosti konzumace alkoholu u těchto osob.

Od ledna byl PKKA s klienty realizován na základě jejich individuálních potřeb a míry jejich rizikové konzumace alkoholu. Dávkování alkoholu u klientů lépe reflektuje to, jak a v jaké míře alkohol konzumují. Tím se zvedla jejich motivace dlouhodobě trávit čas v prostorech Kontaktního centra Vlhká místo v exponovaných lokalitách města Brna. Okamžitá kapacita centra byla omezena na 50 osob. Provoz Kontaktního centra Vlhká byl stejně jako v roce 2022 zajištěn od 8:00 do 17:00 hodin, včetně víkendů a státních svátků.

Cílem individuálního přístupu k dávkování je nastavit pro klienta program tak, aby byl schopen v prostorech centra trávit čas bez abstinčních příznaků a bez potřeby centrum opouštět se záměrem konzumovat více alkoholu na veřejných prostranstvích.

Klienti mají možnost využít pravidelné testování jaterních funkcí, které je realizováno ve spolupráci s Klinikou Podané ruce s. r. o. Odběry provádí kvalifikovaná zdravotní sestra přímo v prostorech centra zpravidla jednou měsíčně. V případě zhoršení funkce jater je klientům poskytováno poradenství za účelem zprostředkování léčby.

Celkem se do PKKA zapojilo 204 klientů. Z nich 167 (126 mužů a 39 žen) využilo PKKA při 10 nebo více návštěvách kontaktního centra, v roce 2022 to bylo pouze 120 klientů.

Kontaktní centrum Renadi poskytlo v roce 2023 služby celkem 620 klientům. Pro srovnání v roce 2022 to bylo celkem 496 klientům. Tito klienti měli převážně problémy s alkoholem, v minimálním procentu pak s nadužíváním či zneužíváním léků. Kontaktní centrum Renadi se zaměřuje především na poradenskou činnost v oblasti abstinence a kontrolovaného užívání, sociální práci a case management, poskytuje podpůrnou psychoterapii se zaměřením na HR, dále spolupracuje s psychiatry a klientům podává Antabus, spolupracuje s OSPOD a Probační a mediační službou a také namátkově testuje na přítomnost alkoholu v krvi.

Substituční léčba

Vzhledem k tomu, že v této kapitole popisujeme zejména praxi založenou na přístupu HR, považujeme za vhodné sem zařadit i substituční léčbu závislosti, poskytovanou zejména osobám závislým na opiátech (heroinu). V níže uvedené tabulce je možné vidět údaje o počtech klientů a kontaktech hlavního poskytovatele substituční léčby – SPR v Brně.

Substituční léčba byla poskytována v Terapeutickém centru na ulici Hvězdová (dále jen TC Hvězdová, dříve TC Bratislavská) a v Terapeutickém centru v JMK (dále jen TC v JMK), kdy ambulantní léčba byla poskytována na adrese Hilleho 5 a substituční léčba na ulici Kopečná 44.

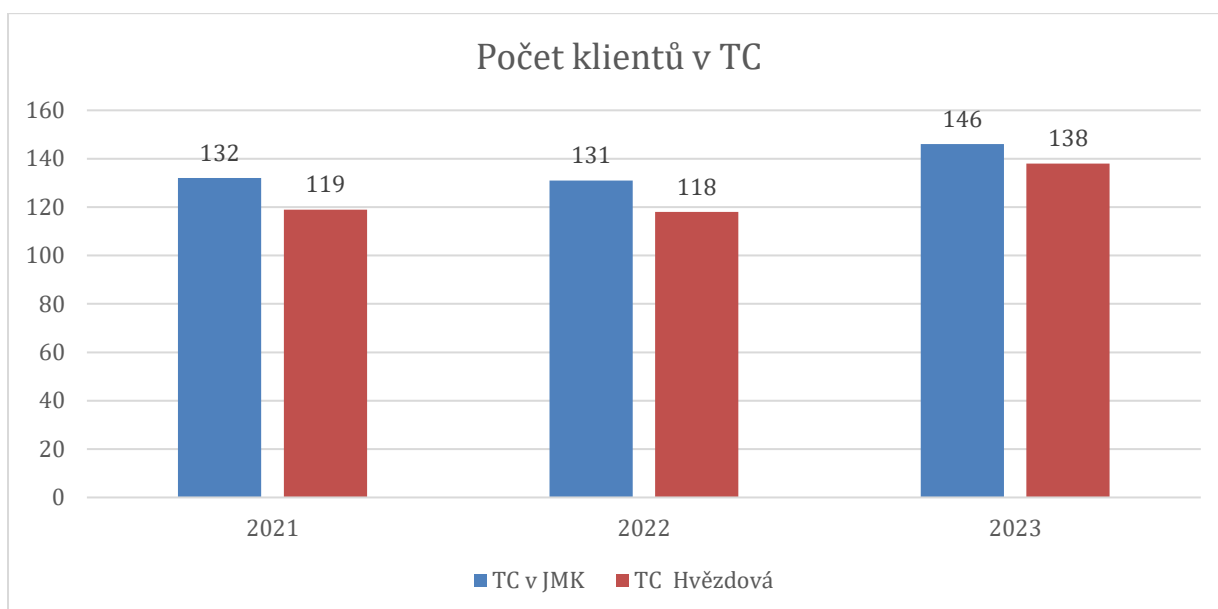
V obou centrech běžel **pilotní projekt substituce Suboxonem**. Nižší zájem v roce 2022 o program byl dán především situací kolem distribuce přípravku Suboxonu a dostupnosti nového přípravku Zubsolv – tyto preparáty začaly být zhruba od podzimu 2022 ve vyšších gramážích propláceny pojišťovnou a jejich distribuce byla možná přes síť lékáren. Klientům tedy odpadla nutnost návštěvy substitučních programů.

V TC Hvězdová se v roce 2023 snažili udržet projekt s menšími změnami. Projekt byl realizován pro klienty s nižší dávkou substitučního preparátu, dále pro matky s dětmi a klienty, kteří suboxonovou substitucí vnímají jako přechod od substituce metadonové a zároveň poptávají vyšší míru psychosociální či terapeutické podpory. Dále pokračují v distribuci Naloxonu, tento preparát je také stabilně dostupný přímo v centru jako nástroj proti předávkování opioidovými typy návykových látek.

Tabulka č. 6: Počty klientů a kontaktů tzv. metadonových programů v Brně

	Počet klientů 2021	Počet klientů 2022	Počet klientů 2023	Počet kontaktů 2021	Počet kontaktů 2022	Počet kontaktů 2023
Terapeutické centrum v JMK	132	131	146	10 736	14 460	17 909
Terapeutické centrum na Hvězdové	119	118	138	11 075	14 317	17 028

Zdroj: SPR

KAPITOLA 3: ZDRAVOTNÍ PÉČE

V roce 2023 poskytl Koordinačnímu centru prevence své údaje ÚZIS. Na základě těchto statistik je možné se podívat podrobněji, jak v Brně probíhá zdravotnická péče u pacientů s hlavní diagnózou F10–F19 (tj. s poruchami duševními a poruchami chování způsobenými užíváním návykových látek).

Ambulantní zdravotní péče

O pacienty, kteří mají problémy s užíváním návykových látek, pečují ve městě Brně ambulantní formou psychiatři, ale i další lékaři. Následující tabulka ukazuje ambulantní péči v Brně vykázanou lékaři jakékoliv odbornosti včetně praktických lékařů a dále psychiatry. Vyplývá z ní, že psychiatři poskytují ambulantní péči necelým 40 % pacientů, kteří mají problémy s užíváním návykových látek, o zbylých 60 % se starají lékaři jiných odborností včetně praktických lékařů.

Tabulka č. 7 Počet pacientů v ambulantní péči s diagnózami F10–F19

Ambulantní péče	Péči poskytují	Pacientů celkem	Z toho žen	Počet kontaktů CELKEM
Rok 2021	Lékaři všech odborností	3 453	1 209	12 408
	Psychiatři	2 483	834	8 911
Rok 2022	Lékaři všech odborností	3 592	1 267	13 055
	Psychiatři	2 434	816	9 299
Rok 2023	Lékaři všech odborností	3 592	1 267	13 055
	Psychiatři	2 373	782	9 613

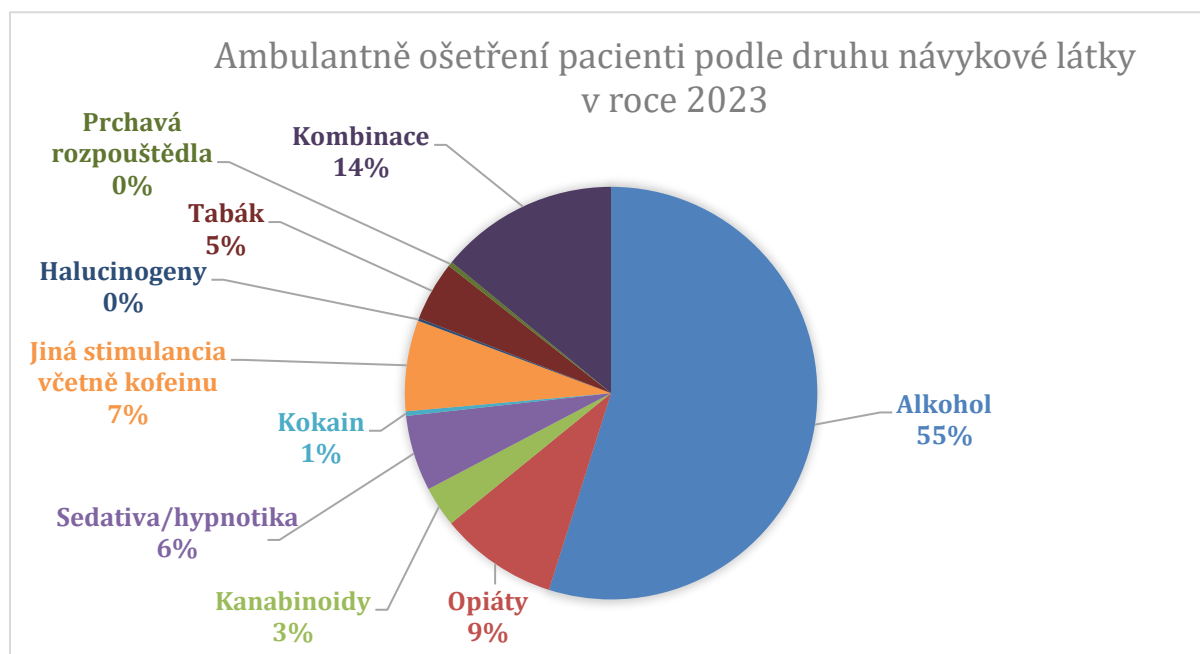
Zdroj: ÚZIS

Další tabulka ukazuje počty ambulantně ošetřených pacientů podle druhu návykové látky. Můžeme vidět, že nejčastější potíže, které v ambulancích u pacientů řeší lékaři všech odborností, jsou problémy s alkoholem, dále následují podle počtu pacientů problémy s kombinací psychoaktivních látek, s užíváním opiátů, s užíváním stimulantů, sedativ, tabáku. Pacientů, kteří užívají kokain, a ocitnou se proto v péči lékařů, je v Brně málo, v jednotkách případů. Z uvedených statistik dále vyplývá, že o pacienty, kteří mají problémy s kouřením, se téměř výhradně starají lékaři jiných odborností, než jsou psychiatři.

Tabulka č. 8: Ambulantně ošetření pacienti podle druhu návykové látky v letech 2022 a 2023

Návyková látka	Ambulantní péče – všechny odbornosti, počet pacientů		Z toho žen		Ambulantní péče – psychiatři, počet pacientů		Psychiatrická péče v procentech	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Alkohol	2 162	2 128	759	729	1 433	1 377	66,3 %	64,7 %
Opiáty	368	359	131	126	329	330	89,4 %	91,9 %
Kanabinoidy	109	123	21	25	65	53	59,6 %	43,1 %
Sedativa/hypnotika	194	230	126	149	77	81	39,7 %	35,2 %
Kokain	13	14	3	4	7	5	53,8 %	35,7 %
Jiná stimulantia včetně kofeinu	259	276	77	71	198	210	76,4 %	76,1 %
Halucinogeny	14	8	6	5	5	2	35,7 %	25,0 %
Tabák	143	181	53	72	3	3	2,1 %	1,7 %
Prchavá rozpouštědla	13	14	5	5	4	4	30,8 %	28,6 %
Kombinace	490	545	147	149	384	370	78,4 %	67,9 %

Zdroj: ÚZIS

Lůžková zdravotní péče

Pacienti, kteří mají problémy s užíváním návykových látek a vyžadují péči na lůžku, jsou hospitalizováni podle typu potíží buď na lůžkách detoxu, nebo na ostatních psychiatrických lůžkách nemocnic. Nejprve uvádíme údaje o detoxifikaci, která v Brně dlouhodobě probíhá ve dvou zařízeních, Psychiatrické

nemocnici Černovice (dále jen PN Brno) a na Psychiatrické klinice Fakultní nemocnice Brno v Bohunicích (dále jen PK FN Brno).

Detoxifikace v PN Brno probíhá na odd. 23, které od 1. 1. 2023 funguje v plném rozsahu jako detoxifikační jednotka, a detoxifikační lůžka na odd. 4 byla kvůli nevyhovujícím podmínkám zrušena. Základní filozofie je stejná jako u detoxu založeného 1. 3. 1998 a zrušeného 30. 6. 2013: Co nejkratší detoxifikace, co nejrychlejší nástup na odvykací léčbu. Maximální délka detoxifikace je stanovena na 3 týdny pro osoby starší 18 let. V roce 2023 bylo celkem hospitalizováno 367 pacientů, z toho bylo nejvíce závislých na alkoholu, dále na pervitinu a na více návykových a psychotropních látkách, případně ještě v kombinaci s alkoholem. Na heroinu bylo závislých 6 pacientů, všechno ženy. Za zmínku stojí i 5 pacientů (3 muži a 2 ženy) závislých na kratomu. Celkem 152 pacientů pokračovalo v léčbě ve střednědobém i dlouhodobém léčebném programu, terapeutické komunitě nebo v psychiatrické nemocnici. Nejvíce, a to 63 pacientů (19 žen a 44 mužů), bylo přeloženo k další léčbě na protialkoholní odd. 19 primariátu PN Brno.

Tabulka č. 9: Pacienti podle druhu návykové látky v PN Brno za rok 2023

Rok	Celkem pacientů	Muži/ženy	Alkohol	Pervitin	Opiáty	Sedativa/hypnotika	Kanabinoidy	Kombinace látek
2021	313	258/55	236	40	5	19	17	26
2022	337	281/56	196	64	5	20	24	33
2023	367	262/105	198	65	6	32	36	62

Zdroj: PN Brno

Detoxifikace v rámci PK FN Brno probíhá na 12–15 lůžkách psychiatrické kliniky. Pacienti s problémy s užíváním návykových látek, kteří potřebují detoxifikaci, jsou umisťováni podle kapacity na lůžka jakéhokoliv lůžkového oddělení PK, jsou tedy hospitalizováni mezi ostatními pacienty s jiným léčebným programem a není zajištěná jejich potřebná bezpečná izolace. Pacientům se dostalo okamžité a většinou nízkoprahové péče pro problematiku závislosti. Tyto osoby byly nadále napojeny na služby poskytované lidem se závislostmi. Téměř automaticky v roce 2023 docházelo k nasměrování detoxifikovaných osob na další služby, které přispívají k udržení abstinence či řízeného užívání. Kontakty na tyto služby dostaly všichni detoxifikovaní, u některých z nich (25 %) došlo i k přímému

kontakty s těmito službami ještě během detoxifikace na oddělení. Lidé se závislostí a závažnou psychiatrickou diagnózou pak byli propojeni s centry duševního zdraví dle místa bydliště.

Za rok 2023 bylo celkově zařazeno do programu detoxifikace 214 osob. Nejčastější látkou, od které detoxifikace probíhala, byl alkohol.

Tabulka č. 10: Pacienti PK FN Brno

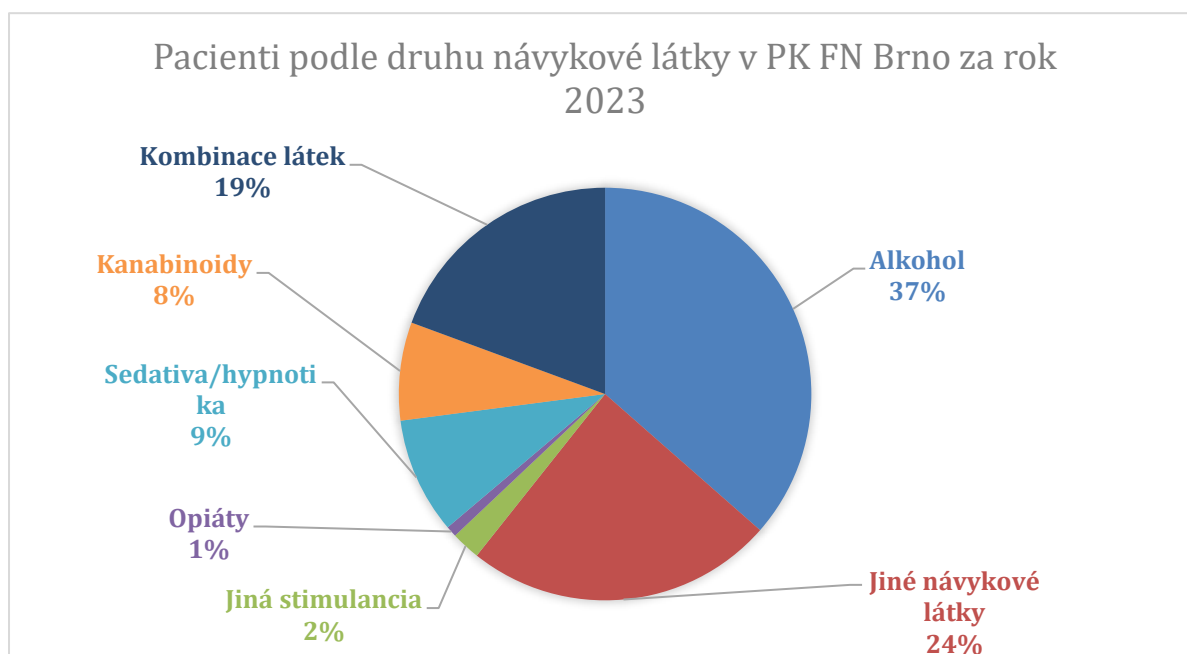
Rok	2021	2022	2023
Celkem pacientů	226	358	214
Muži/ženy	130/96	223/135	133/81
Přijetí v mimopracovní době	102	286	106
Odvykací stav s deliriem	14	21	10
Odvykací stav s psychózou	1	9	9
Komorbidita se somat. onemocněním	29	93	75
Duální diagnóza	122	219	108

Zdroj: PK FN Brno

Tabulka č. 11: Pacienti podle druhu návykové látky v PK FN Brno za rok 2023

Rok	Alkohol	Jiné návykové látky	Jiná stimulantia	Opiáty	Sedativa/hypnotika	Kanabinoidy	Kombinace látek
2021	62	164	8	2	21	20	109
2022	95	263	16	0	20	37	159
2023	128	85	8	3	32	27	68

Zdroj: PK FN Brno

Následující tři tabulky kombinují údaje poskytnuté oběma nemocnicemi a ÚZIS a ukazují poměr péče na lůžkách detoxů a ostatních psychiatrických lůžkách dle pohlaví, typu drogy a délky hospitalizace. Někde tvoří součty údajů poskytnutých nemocnicemi vyšší číslo než celkový součet poskytnutý ÚZIS, což je pravděpodobně dáno rozdílným způsobem vykazování.

V roce 2023 byl zaznamenán mírný pokles počtu hospitalizovaných pacientů s diagnózou závislosti ve zdravotnických zařízeních, do lůžkové péče bylo přijato 1 129 pacientů, což je o 48 méně než rok předtím.

Tabulka č. 11: Poměr péče na lůžkách detoxů a ostatních psychiatrických lůžkách za rok 2021, 2022 a 2023

Péči poskytují	Pacientů celkem			Z toho žen			Počet hospitalizací		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Všechna psychiatrická lůžka	1 032	1 177	1 129	340	392	383	1 251	1 407	1 383
Z toho: Detox PN Brno	313	337	367	55	56	105	-	-	-
Z toho: Detox PK FN Brno	226	358	214	96	135	81	-	-	-

- nevykazují

Zdroj: ÚZIS, PN Brno, PK FN Brno

Tabulka č. 12: Poměr péče na lůžkách detoxů a ostatních psychiatrických lůžkách dle typu drogy

Návyková látka	Všichni pacienti			Pacienti detox PN Brno			Pacienti detox PK FN Brno		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Alkohol	696	809	763	236	196	198	62	95	128
Opiáty	15	18	18	5	5	6	2	0	3
Kanabinoidy	29	39	41	17	24	36	20	37	27
Sedativa/hypnotika	107	96	94	19	20	32	21	20	32
Kokain	3	1	1	0	0	0	0	0	0
Jiná stimulantia vč. kofeinu	74	83	83	0	0	5	8	16	8
Halucinogeny	2	2	2	0	0	0	0	1	0
Kombinace	144	159	158	26	33	62	109	159	68

Zdroj: ÚZIS, PN Brno, PK FN Brno

Tabulka č. 13: Počet a délka hospitalizací dle typu drogy

Návyková látka	Hospitalizace			Pacienti			Průměrná délka hospitalizace (dny)		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Alkohol	830	955	918	696	809	763	43,4	72,6	39,5
Opiáty	16	18	18	15	18	18	13,7	5,2	5,2
Kanabinoidy	35	44	46	29	39	41	18,2	18,8	14,3
Sedativa/hypnotika	124	117	114	107	96	94	8,9	10,5	7,9
Kokain	3	1	1	3	1	1	1,7	2	2,0
Jiná stimulancia včetně kofeinu	79	90	94	74	83	83	23,6	14,6	11,3
Halucinogeny	2	3	3	2	2	2	1,5	4	2,7
Tabák	0	0	0	0	0	0	22,3	0	0
Prchavá rozpouštědla	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kombinace	162	179	189	144	159	158	0	27,3	21,7

Zdroj: ÚZIS

Můžeme vidět, že u alkoholu je jednoznačně nejdelší průměrná délka hospitalizace. Vyplyvá to ze skutečnosti, že kromě detoxifikačních pobytů, které trvají obvykle 7–14 dní, je častá hospitalizace za účelem komplexního protialkoholního léčení, které trvá tři měsíce. Brněnská zdravotnická zařízení nenabízí dlouhodobější léčebné pobyty lidem závislým na nealkoholových drogách. Pacienti s problémovým užíváním opiátů byli jak v roce 2022, tak v roce 2023 o něco častěji hospitalizováni mimo detox. Pokud jde o pořadí látek, se kterými jsou pacienti hospitalizováni, na prvním místě je opět alkohol. Pořadí ostatních návykových látek, se kterými mají hospitalizovaní pacienti největší problémy, je poněkud jiné než v ambulantní sféře. Na dalším místě je kombinace psychoaktivních látek, následují problémy se sedativy nebo hypnotiky, stimulancii, kanabinoidy, opiáty, halucinogeny a kokainem. Statistiky lůžkové psychiatrické péče už dlouho nevykazují uživatele tabáku a prchavých rozpouštědel.

Protialkoholní záchytná stanice

Protialkoholní záchytná stanice (dále jen PZS) je **zdravotnické zařízení** sloužící k nedobrovolnému přenocování opilých lidí, kteří pro svou opilost bezprostředně ohrožují sebe nebo jiné osoby, veřejný pořádek nebo majetek nebo jsou ve stavu budícím veřejné pohoršení. Záchytná stanice zajišťuje služby na úseku ochrany zdraví před alkoholismem nebo jinými návykovými látkami, a to v souladu se zákonem č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. Záchytná stanice poskytuje služby, které jsou zajišťovány odbornými zdravotnickými pracovníky, nepřetržitě po dobu 24 hodin.

V současné době je v České republice v provozu 19 protialkoholních záchytných stanic, poslední byla vybudována v r. 2019 v Teplicích, do té doby byl po dobu mnoha let Ústecký kraj jako jediný v ČR bez záchytné stanice. Provozovatelem protialkoholních záchytných stanic jsou ze zákona kraje.

PZS v Brně provozuje Psychiatrická nemocnice Brno na základě smlouvy o zajištění činnosti záchytné stanice s Jihomoravským krajem.

Podle statistických údajů, které PZS v Brně poskytuje každý měsíc, kolísá počet zachycených osob za měsíc v posledních dvou letech (tj. v roce 2022 a 2023) od 208 do 267. V roce 2022 se tato statistika ve všech měsících pohybovala nad 200 osobami. To se nezměnilo ani v roce 2023, počet zachycených osob pomalu narůstal. Nejvíce jich bylo v květnu (264), červnu (262) a prosinci (267).

Celkem bylo v roce 2022 zachyceno 2 804 osob, z toho 2 196 mužů a 608 žen, z nich 273 cizinců. V roce 2023 bylo umístěno 2 916 osob, z toho 2 292 mužů a 624 žen, z nich 290 cizinců. Pobyt na záchytné stanici se týká i nezletilých dětí, v roce 2022 jich bylo celkem 5, z toho 4 chlapci a 1 dívka. V roce 2023 počet mužů do 18 let vzrostl na 8 záchytnů, nebyla však hospitalizována ani jedna žena do 18 let.

Statistika sledující počet osob z jednotlivých států ukazuje, že naprostou většinu zachycených osob tvoří občané České republiky. V roce 2022 tvořili cizinci 9,7 % celkové populace zachycených, v roce 2023 je pozorován velmi mírný nárůst na 10 % celkové populace.

V roce 2023 převažovali především občané Ukrajiny a Slovenska (tři čtvrtiny všech cizinců). Podle počtu zachycených osob jsou to dále občané těchto států: Polsko, Moldavsko, Bulharsko, Maďarsko, Rumunsko, Vietnam atd. Zcela ojediněle se objevují občané dalších států, zřejmě turisté (Egypt, Litva, Srbsko, Spojené království, Bělorusko a Kazachstán). Brněnská PZS slouží pro zachycené osoby v Jihomoravském kraji. Nejvíce zachycených je z Brna-města (téměř polovina osob), na druhém místě je Brno-venkov (osmina osob).

KAPITOLA 4: PORADENSKÉ A TERAPEUTICKÉ SLUŽBY

Ambulantní poradenská a terapeutická péče

Do této kapitoly řadíme ambulantní služby pro uživatele drog a závislé, které jsou poskytovány mimo standardní ordinace lékařů a patří k nim především terapie a poradenství. Jedná se z velké části o služby poskytované nestátními neziskovými organizacemi, v jednom případě komerčním subjektem. Konkrétně jsou to tyto poskytovatelé: Remedis, Renadi a SPR.

V první tabulce je uveden souhrn počtu klientů a výkonů jednotlivých ambulantních poradenských a terapeutických služeb v Brně v roce 2023. Vidíme, že nejvyšší počet klientů vykazuje Centrum poradenských služeb ve vězení a po výstupu SPR, na druhém místě je TC v JMK.

Tabulka č. 14: Počty klientů a výkonů ambulantních poradenských a terapeutických služeb v Brně za rok 2023

	Počet klientů	Počet výkonů/ kontaktů	Výkon práce s rodinou
Adiktologická ambulance Remedis	175	1 378	50
Renadi ambulance	208	1 031	85
Renadi následná péče	124	957	-
SPR Terapeutické centrum v JMK – ambulance	468	8 384	677
SPR Centrum komplexní péče v JMK	235	3 388	588
SPR Terapeutické centrum na Hvězdové – ambulance	66	946	42
SPR Poradenské centrum	262*	3 885	57
SPR Centrum poradenských služeb ve vězení a po výstupu	657*	5 107	-
SPR Doléčovací centrum – ambulantní část	124*	10 158	102
Celkem	2 319	35 234	1 601

- nevykazují

* jedná se o klienty a rodinné příslušníky

Zdroj: Závěrečné zprávy

Další tabulka ukazuje, s jakými potížemi se klienti na poradenské a terapeutické služby v roce 2023 obraceli dle typu primárně užívané látky. Nejvíce klientů přicházelo s problémy s pervitinem (789 osob) a až na druhém místě s alkoholem (474 osob), a to přesto, že z epidemiologických údajů vyplývá jednoznačná převaha lidí, kteří mají problém s alkoholem, a i ve zdravotní péči je několikanásobně více osob s diagnostikovanou poruchou způsobenou užíváním alkoholu než osob, jimž způsobilo poruchu užívání jakýchkoliv jiných drog.

V souvislosti s tím, že v rámci zdravotnictví zpravidla neprobíhá poradenská a terapeutická péče, je možné z předložených údajů usuzovat, že lidé s problémy s alkoholem tvoří velkou skupinu, která stále není dostatečně zastoupena v poradenských a terapeutických službách. Zdá se, že podobnou skupinu tvoří také lidé se závislostí na opiátech, kteří jsou v poradenských a terapeutických službách zastoupeni poměrně málo v porovnání se zdravotnictvím. Zde je nutné objasnit, že klienti substituční terapie

poskytované SPR nejsou v tabulce zahrnutí, pokud nevyužívají zároveň některou z poradenských a terapeutických služeb.

Tabulka č. 15: Rozdělení klientů podle typu primárně užívané látky

	Alkohol	Pervitin	Kokain/ crack	Hráčství	Konopí	Opiáty	Extáze	BZD/sedativa /hypnotika	Nespecif. /komb.
Adiktologická ambulance Remedis	91	31	2	9	4	1	0	5	26
SPR Terapeutické centrum v JMK – ambulance	203	128	11	0	37	106	1	0	78
SPR Centrum komplexní péče v JMK	0	0	0	175	0	0	0	0	0
SPR Terapeutické centrum na Hvězdové – ambulance	14	27	0	0	4	8	0	4	9
SPR Poradenské centrum	33	103	3	0	9	26	0	0	8
SPR Centrum poradenských služeb ve vězení a po výstupu	103	426	8	11	21	38	1	2	5
SPR Doléčovací centrum – ambulantní část	30	74	0	2	1	3	0	0	2
Celkem	474	789	24	197	76	182	2	11	128

Zdroj: Závěrečné zprávy

Pobyťová komunitní péče

V tabulce níže uvádíme statistické údaje služeb, které v roce 2023 nabízely pobyťovou péči lidem se závislostí mimo nemocnice. Nejvíce klientů vykazuje Lotos – Doléčovací centrum, v roce 2023 tuto službu využilo celkem 40 klientů. Do doléčovacích programů obecně vstupují klienti po absolvování nemocniční péče. Služby, které tuto podmínku nemají, jsou Přechodové byty SPR a Byty následné péče Renadi.

Tabulka č. 16: Pobyťová komunitní péče v roce 2023

POBYTOVÁ PÉČE	Počet klientů	Z toho ženy	Počet lůžkodnů
Lotos – Doléčovací centrum	40	12	5 219
SPR Doléčovací centrum	32+7*	4	4 612
SPR – Přechodové byty	30	3	2 661
Renadi – Byty následné péče	21	4	2 501
Kolping – Následná péče	27	7	3 170
Celkem	156	30	18 163

* děti

Zdroj: Závěrečné zprávy

Další tabulka týkající se pobytové péče ukazuje rozdělení klientů dle typu primární drogy. Nejčastěji jsou klienti závislí na alkoholu. Na druhém místě jsou klienti závislí na pervitinu, což je dáno hlavně vysokým počtem klientů Doléčovacího centra SPR. Je zajímavé srovnání s ambulantní péčí, kde jednoznačně nejvyšší zastoupení mají uživatelé pervitinu a uživatelé alkoholu tvoří čtvrtinu celkového počtu klientů, oproti pobytové péči, kterou většinou využívají lidé se závislostí na alkoholu.

Tabulka č. 17: Pobytová komunitní péče v roce 2023 dle typu primární drogy

	Alkohol	Pervitin	Kokain	Konopí	Opiáty	BZD/sedativa/ hypnotika	Nespecifik./ kombinace
Lotos – Doléčovací centrum	40	0	0	0	0	0	0
SPR Doléčovací centrum	13	17	0	0	1	0	1
SPR – Přečlovové byty	14	15	0	0	1	0	0
Renadi – Byty následné péče	21	0	0	0	0	0	0
Kolping – Následná péče	12	11	0	3	1	0	0
Celkem	100	43	0	3	3	0	1

Zdroj: Závěrečné zprávy

Rodinně orientované poradenské a terapeutické služby

Spolek Narativ nabízí síťová setkání otevřeného dialogu (rodinně terapeutická setkání), kterých se zpravidla účastní více osob (zejména členové rodiny a blízcí). Setkání jsou facilitována nejméně dvěma pracovníky, z nichž minimálně jeden je vyškolen v přístupu otevřeného dialogu. Síťová setkání jsou prostorem, kde je možné věnovat se jak těm nejobyčejnějším, tak velice intimním věcem z osobních i rodinných životů. Prokázaným efektem otevřeného dialogu je větší schopnost členů rodiny a blízkých úspěšně zvládat krize, zotavovat se ze závažných potíží nebo se vymanit ze „zaseknutých“ situací.

V roce 2023 spolek Narativ realizoval projekt „Výjezdní tým Zotavení Brno“. V rámci projektu bylo uskutečněno celkem 79 síťových setkání a 41 individuálních setkání. Projekt podpořil 14 rodin, celkový počet zapojených osob na straně klientů byl 38, což je v průměru o něco více než 3 členové sítě na jednu rodinu. Původním cílem projektu bylo podpořit rodiny potýkající se s drogami nebo závislostmi formou tzv. síťových setkání, v nichž je možné nalézt naději a plánovat další kroky. Do projektu bylo zapojeno 5 recovery koučů, tedy osob s žitou zkušeností se závislostí. S jednou výjimkou prošli všichni vzděláváním v dialogické praxi a třemi supervizními setkáními, přičemž chtějí v týmu dále působit a vzdělávat se v otevřeném dialogu.

KAPITOLA 5: SVĚPOMOC

Svépomocné aktivity se v Brně nejvíce rozvíjí v rámci tzv. 12krokových programů, tradiční formy svépomocných setkání využívané po celém světě. Podobně jako jinde ve světě i v ČR jsou nejrozšířenější skupiny Anonymních alkoholiků, kterých v ČR působí 68, v Brně jsou tři z nich (skupina „Fénix“, skupina „Renesance“ a skupina „U Kapucínů“). Dále v Brně působí skupina AI-Anon zaměřená na blízké a příbuzné lidí se závislostí, skupina Anonymní gambleři a skupina Anonymní sexholici. U SAA – anonymní sexholici jsou osobní setkání dočasně pozastavena, schází se přes WhatsApp jednou týdně. V roce 2023 nově vznikly 2 online skupiny AA – anonymní alkoholici (skupina „Právě dnes“ a skupina „Zvláštní spojení“). Skupina „Právě dnes“ se schází kromě neděle každé ráno v 8 hodin. Skupina Zvláštní spojení se schází 7× týdně a na každý den má jiný program (např. studium Modré knihy, čtení z knihy „12 Kroků a 12 Tradic“, meditační meeting).

Přehledný seznam je uveden v tabulce.

Tabulka č. 18: Svépomocné skupiny

Typ skupiny	Název skupiny	Frekvence setkávání
Anonymní alkoholici	skupina „Fénix“	6× týdně
Anonymní alkoholici	skupina „Renesance“	1× týdně
Anonymní alkoholici	skupina „U Kapucínů“	1× týdně
Anonymní alkoholici	Skype skupina „Právě dnes“	7× týdně
Anonymní alkoholici	Skype skupina „Přímé spojení“	1× týdně
Anonymní alkoholici	Skype skupina „Zvláštní spojení“	7× týdně
AI-Anon	AI-Anon Brno	1× týdně
SAA – anonymní sexholici	skupina „Naděje“	1× týdně
Anonymní gambleři	Anonymní Gambleři Brno	1× týdně

Zdroj: webové stránky

Kromě 12krokových skupin podporuje svépomocné aktivity i SPR, nejnověji projektem **„Participace průvodců zotavením a peer pracovníků na obsahu a formě efektivního systému pomoci a zotavení ve městě Brně“**, který podporuje lidi užívající drogy v rozvoji aktivit vzájemné pomoci, v rozvoji peer práce a v advokacii pro lidi užívající drogy. Rozvoj peer práce podporuje společnost také realizací základního výcviku v recovery koučování určeného pro lidi s vlastní zkušeností se závislostí. V roce 2021 se uskutečnil třetí běh výcviku s 18 absolventy a v roce 2022 se uskutečnil již čtvrtý běh výcviku s 18 účastníky (2 absolventi minulých ročníků), který pokračoval i v roce 2023. První dvě vzdělávací setkání proběhla v září a listopadu 2022, další setkání se uskutečnilo v únoru 2023 a závěrečné setkání bylo realizováno v dubnu 2023.

KAPITOLA 6: NOČNÍ ŽIVOT A REKREAČNÍ UŽÍVÁNÍ

Program Hard&Smart

Program Hard&Smart realizovaný SPR se prioritně zabýval rozšířením dosavadních aktivit a metod programu zaměřených především na předcházení či snížení patologického vlivu u faktorů jako: užívání legálních a nelegálních látek, rizikový a nechtěný sex, poškození sluchu, bezpečnější návrat domů včetně poradenství (nejen) pro rodiče, dehydratace a přehřátí, agresivní chování a další související sociální a zdravotní rizika. V průběhu roku došlo k realizacím 29 akcí, z toho 25 klubových a 4 tzv. open-air festivaly.

Další významnou inovativní aktivitou programu Hard&Smart byla terénní práce v online prostředí s názvem Backstage, kde proběhlo 275 kontaktů s 271 klienty s příslušností k městu Brnu. Zaměření této služby bylo identické jako na hudebních akcích, a to včetně zaměření na stejnou cílovou skupinu, jíž jsou především mladiství a mladí dospělí (15–35 let), kteří užívají nebo jsou zejména ohroženi užíváním alkoholu a dalších legálních či nelegálních psychoaktivních substancí. Pokrytí a nabídka služeb dostupných během týdne online u klientů a událostí, kam by se program jinak nedostal, se dá považovat za zásadní a v ČR zcela jistě za další ojedinělou a inovativní činnost programu Hard&Smart.

Sekundární cílovou skupinou programu Hard&Smart tvořili majitelé 12 hudebních podniků, organizátoři hudebních akcí, barový personál, produkční či noční manažeři a specializované bezpečnostní služby. S touto cílovou skupinou pak souvisí úkony, jako je série specializovaných školení personálu, monitoring prostředí, analýza výchozích potřeb zařízení, sběr dat, odborné supervize a případná certifikace podniku či akce dle stanovených podmínek v Certifikačním dokumentu Hard&Smart. Proces certifikace probíhal v průběhu roku 2023 v 5 klubech (Enter, Fléda, První patro, Artbar, Melodka).

I přesto, že v roce 2023 proběhlo 29 akcí jako v roce 2022, klesl počet klientů na 2 333 osob. Zásadní vliv na to měl výpadek významně velké akce „Dny Olympijských her“, která zaznamenala v roce 2022 celkem 1 903 klientů. Zároveň se podařilo navýšit i při tomto nižším čísle práci s klienty v tak významném výkonu jako individuální poradenství z 506 výkonů v roce 2022 na 704 v roce 2023.

Tabulka č. 19: Vývoj vybraných klíčových ukazatelů

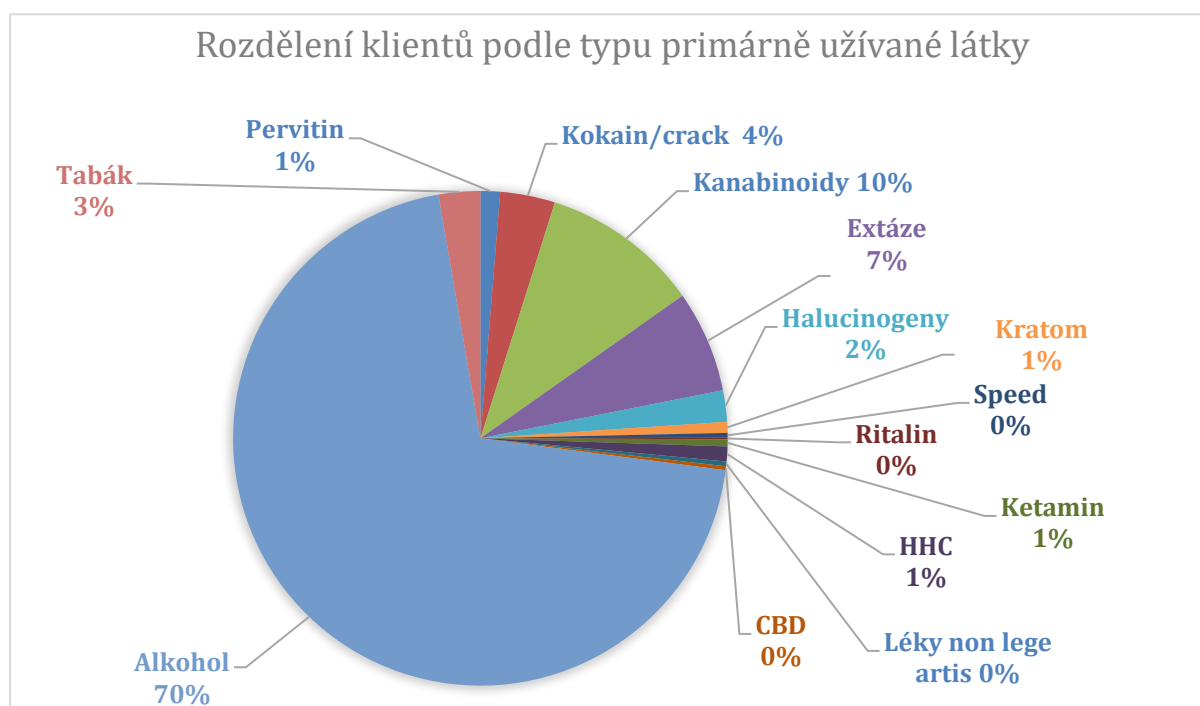
Ukazatel/rok	2021	2022	2023
Počet akcí Hard&Smart	30	29	29
Hudební podniky	8	10	12
Počet klientů	3 256	3 607	2 333

Zdroj: SPR

Tabulka č.20: Rozdělení klientů podle typu primárně užívané látky

Návyková látka	2023
Pervitin	25
Kokain/crack	70
Kanabinoidy	202
Extáze	130
Halucinogeny	40
Kratom	14
Speed	6
Ritalin	2
Ketamin	9
HHC	19
Léky non lege artis	6
CBD	5
Alkohol	1 370
Tabák	53
Celkem	1 951

Zdroj: SPR

Vzhledem ke specifickému sociálnímu kontextu prostředí, ve kterém se Hard&Smart pohybuje, a jeho cílové skupině, se nevyplňoval typický vstupní dotazník. Základní droga se zjišťovala za pomoci někdy i kratších monitorujících rozhovorů. Z celkového počtu 2 333 klientů bylo 1 951 uživatelů a zbylých 382 klientů byli neuzivatelé, rodinní příslušníci nebo blízcí osob se závislostním problémem. V tabulce jsou

započítány ukazatele jak z terénní práce na akcích programu, tak i terénní práce v online prostředí Backstage.

Ze zkušeností se v roce 2023 v Brně opět potvrdil trend, který ukazuje, že na akcích tzv. "undergroundového" typu (převážně elektronická taneční hudba) byly potřeby klientů programu často palčivější a byly spojeny s užíváním nelegálních psychoaktivních substancí mnohdy v kombinaci s konzumací alkoholu. Na akcích tzv. „mainstreamu“ se v souvislosti s problémovým pitím alkoholu jednalo o testování alkotestem a poradenství pro rodiče ohledně bezpečnějšího návratu dětí z hudební akce.

Psychedelické látky

Psychedelické látky mají charakteristické účinky, které zahrnují škálu různých prožitků na úrovni vnímání, myšlení a chování. Dle výzkumů mají tyto látky významný terapeutický a seberozvojový potenciál. V nevhodném prostředí, bez adekvátní přípravy a následné péče se může potenciálně prospěšná zkušenost stát prožitkem náročným až traumatickým, s negativními následky, zejména psychického rázu, a to i v dlouhodobém horizontu.

V roce 2023 byl spuštěn projekt **„Sít' pro integraci psychedelické zkušenosti“**. Tento projekt neziskové organizace Česká psychedelická společnost má za cíl vytvořit síť odborníků (psychiatrů, psychoterapeutů), kteří jsou schopni na základě svých znalostí a praxe pomoci lidem s náročnou psychedelickou zkušeností. Celkově bylo při spuštění do projektu zapojeno dvacet terapeutů. Z toho jich v Brně působí pět.

Ve stejném roce byl v Brně realizován projekt organizace Beyond Psychedelics, z. ú., jehož cílem bylo přispět ke snižování potenciálních rizik a negativních dopadů užití látek s psychedelickými účinky (např. houby s obsahem psilocybinu, extáze, LSD, konopí, ketamin a jiné) nabídkou pravidelných otevřených skupinových setkání pro jejich uživatele s důrazem na ty, kteří si prošli náročnou či negativní zkušeností. V rámci projektu bylo zorganizováno celkem 12 setkání a služby využilo dohromady 79 klientů.

KAPITOLA 7: GAMBLING

Z dlouhodobého hlediska dochází k menšímu nárůstu míry hazardního hraní v dospělé populaci, a to jak v případě loterií, které jsou nejčastěji uváděnou hazardní hrou, tak v případě ostatních typů hazardních her (dále jen HH). Podíl mužů je několikanásobně vyšší než podíl žen, rovněž mezi mladými dospělými (15–34 let) je podíl osob, které hrají HH, výrazně vyšší¹⁰.

Podle Souhrnné zprávy o závislostech v České republice 2023¹¹ se 2/3 lidí, kteří se léčili s problémy s hraním HH, dopustily trestného činu. Nejčastěji se jednalo o krádež (46 %), podvod (37 %), zpronevěru (32 %) a loupež (10 %). Trestně stíháno bylo 28 % a odsouzeno 17 % osob k léčbě v souvislosti s hraním hazardních her. Spáchání krádeže nebo jiného trestného činu či přestupku kvůli hraní HH uvedlo 20 % osob ve výkonu trestu. Ochranné léčení v souvislosti s hraním hazardních her soudy uložily celkem 4 osobám.

Hráči v roce 2023 prohráli v HH v ČR celkem 54 mld. Kč. Příjem z daně z HH byl v roce 2023 zhruba 15 mld. Kč. Co se týče města Brna, to mělo příjem z HH ve výši 130 mil. Kč.

V Brně se po schválení obecně závazné vyhlášky statutárního města Brna č. 12/2017, o regulaci provozu hazardních her, která zakazuje veškerá elektronická zařízení na území města s účinností od 1. 1. 2015 nacházelo 13 provozoven s celkem 195 technickými hrami, a to na území 8 městských částí. V průběhu ledna 2020 byly po kontrole na MF ČR nalezeny dosud nezrušené licence povolení technických her s platností do 1. 1. 2023, které byly platné v provozovnách na území celé ČR. Dle sdělení MF ČR byla ihned zahájena správní řízení k jejich zrušení, k datu 1. 1. 2023 jejich platnost skončila. K 1. 1. 2024 je v provozu pouze 1 kasino, a to v hotelu International (18 živých her).

Následující tabulky nabízejí srovnání vývoje jak počtu technických a živých her, tak počtu provozoven v časovém rozmezí od 1. 1. 2015, kdy začala platit vyhláška zakazující hazard.

Tabulka č. 21: Počty technických a živých her – povolené MF ČR

K datu	Technické hry	Živé hry v kasinu	Celkem
1. 1. 2015	1 406	94	1 500
1. 1. 2016	657	41	698
1. 1. 2017	156	20	176
1. 1. 2018	63	9	72
1. 1. 2019	14	26	40
1. 1. 2020	195	18	213
1. 1. 2021	195	18	213
1. 1. 2022	195	18	213
1. 1. 2023	0	26	26
1. 1. 2024	0	18	18

Zdroj: MF ČR

¹⁰ Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Galandák, D., Černíková, T. 2024 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2023] Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

¹¹ Chomynová, P., Dvořáková, Z., Grohmannová, K., Orlíková, B., Galandák, D., Černíková, T. 2024 Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2023 [Summary Report on Addictions in the Czech Republic in 2023] Chomynová, P. (Ed.). Praha: Úřad vlády České republiky.

Pozn.: povolena jsou 3 kasina v MČ Brno-střed (obecně závazná vyhláška statutárního města Brna č.12/2017, o regulaci provozu hazardních her), v provozu bylo pouze 1.

Tabulka č. 22: Počty provozoven

K datu	Herny	Kasina	Celkem
1. 1. 2015	158	36	194
1. 1. 2016	117	12	129
1. 1. 2017	31	9	40
1. 1. 2018	11	2	13
1. 1. 2019	3	2	5
1. 1. 2020	13	1	14
1. 1. 2021	13	1	14
1. 1. 2022	13	1	14
1. 1. 2023	0	2	2
1. 1. 2024	0	1	1

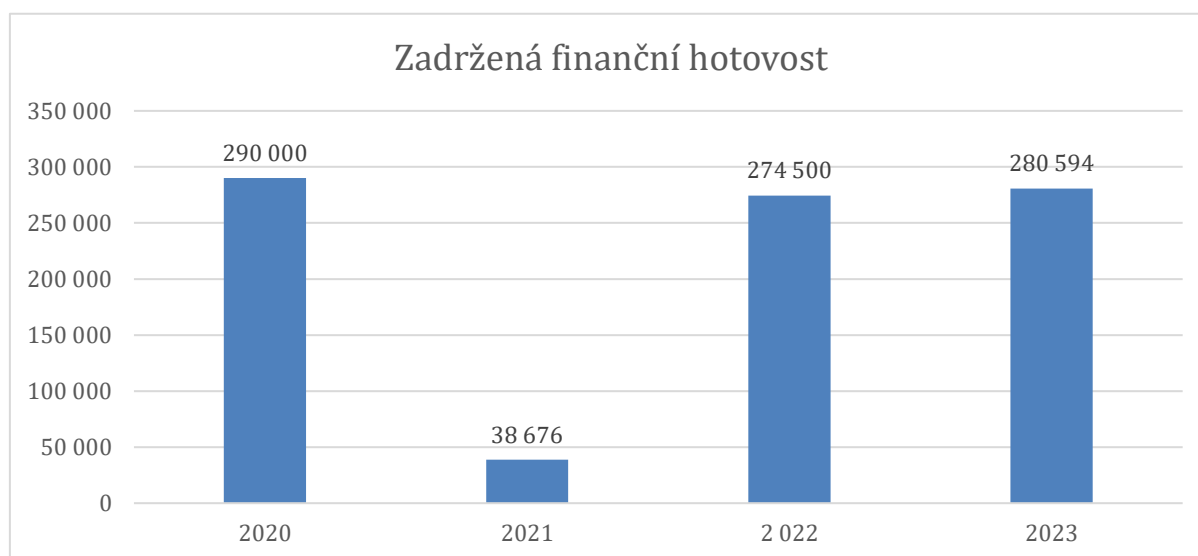
Zdroj: MF ČR

Celní úřad pro Jihomoravský kraj provedl v roce 2023 celkem 27 kontrol v nelegálních hernách. Při těchto kontrolách bylo zadrženo celkem 132 ks technických zařízení umožňujících provozování hazardních her a finanční hotovost ve výši 280 594,- Kč.

Tabulka č. 23: Srovnání let 2020–2023

Celní úřad pro JMK	Počet kontrol v oblasti nelegálního hazardu	Počet zadržovaných zařízení umožňujících provozování hazardních her	Zadržaná finanční hotovost (v Kč)
2020	25	120	290 000,-
2021	22	98	38 676,-
2022	12	54	274 500,-
2023	27	132	280 594,-

Zdroj: Celní úřad pro JMK

Statutární město Brno podporuje ze svého rozpočtu dvě organizace, které se zaměřují na hazardní hráče a jejich blízké – Renadi a SPR.

Organizace Renadi v rámci projektu „**Vytvoření a pilotní testování metodiky práce s digitálními závislostmi v sociálních službách**“ reagovala na poptávku komplexní metodiky pro práci s nadužíváním digitálních technologií. Metodika je určena pro ty, kteří vnímají, že tráví v prostředí digitálního světa příliš mnoho času, a jsou motivováni to změnit. Může sloužit také jako inspirace pro pracovníky, kteří s problematikou digitálních závislostí pracují.

SPR se hazardním hráčům a jejich blízkým věnovala v projektu „**Podpora zapojování rodin hráčů a sázkařů do léčby**“. Cílem projektu bylo realizovat a více podpořit práci s rodinným systémem hazardních hráčů a sázkařů, a to zaměřením se na rodinné a párové konzultace a na individuální podporu blízkých. Hráčská závislost je specifická v tom, že problémoví hráči jsou často ve své situaci osamocení, chtějí ji vyřešit vlastními silami, a proto ji před blízkými tají. Rodina a další blízcí se tak o potížích dozvídají až ve chvíli, kdy je problém rozvinutý a má jak na hráče, tak na jeho vztahový systém závažné finanční a psychické dopady.

V projektu „**Centrum komplexní péče pro hazardní hráče v Jihomoravském kraji**“ došlo k nárůstu počtu klientů. K mírnému zvýšení počtu došlo u klientů, kteří se přímo potýkali s problémem hazardu (hazardní hráči a sázkaři), a to ze 136 na 175. Zároveň došlo k poklesu počtu lidí, kteří řešili jinou nelátkovou závislost – těch bylo 47 v roce 2022 a 21 v roce 2023. Počet spolupracujících blízkých a rodinných příslušníků hráčů v roce 2023 oproti předešlému roku poklesl z 50 klientů na 39.

Tabulka č. 24: Počet zapojených osob

SPR – Projekt Centrum komplexní péče pro hazardní hráče v JMK	Počet klientů	Z toho rodinných příslušníků/blízkých osob	Z toho patologických hráčů	Klienti s jinou nelátkovou závislostí (např. PC hry)
2020	159	55	93	11
2021	175	51	101	23
2022	233	50	136	47
2023	235	39	175	21

Zdroj: SPR

SPR provozuje web „Naberte kurz“ (nabertekurz.cz) pro hazardní hráče a jejich blízké. Součástí webu jsou edukační a svépomocné nástroje pro hráče a jejich blízké a mapa pomoci, kde jsou uvedeny kontakty na spolupracující organizace. Dále web obsahuje návody a praktická doporučení při dluhové problematice a sebehodnotící test pro hazardní hráče, odkazy na literaturu a také příběhy současných či bývalých hráčů. Důležitou součástí webu je i chat, který umožňuje sdílení zkušeností hráčů i jejich blízkých.

KAPITOLA 8: PRÁCE S DĚTMI A DOSPÍVAJÍCÍMI

Prevence na základních a středních školách

V Brně je 122 základních a 64 středních škol (dle <http://atlasskolstvi.cz>). Primární prevence realizovaná v brněnských základních a středních školách se řídí Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních vydaným MŠMT ČR¹². Školy zpracovávají dlouhodobé preventivní strategie a jednoleté minimální preventivní programy.

K naplňování strategie a programu si mohou volit externí partnery pro zajištění vhodných nástrojů prevence. Těmito partnery jsou:

- 1) nestátní neziskové organizace (SPR, Ratolest Brno, z. s., IQ Roma servis, z. s., a další),
- 2) pedagogicko-psychologické poradny (dále PPP),
- 3) státní instituce (Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje – Oddělení tisku a prevence, Státní zdravotní ústav a Městská policie Brno – Preventivně informační oddělení),
- 4) komerční subjekty.

Od roku 2015 existuje online Systém evidence preventivních aktivit (dále jen SEPA), který byl vyvinut ve spolupráci Národního ústavu pro vzdělávání, Kliniky adiktologie 1. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Za školní rok 2022/2023 vyplnilo výkaz pouze 95 brněnských škol (polovina základních a středních škol v Brně), neboť vyplnění výkazu není povinné. Je patrné, že jako externí poskytovatele si školy vybíraly neziskové organizace a z nich jednoznačně nejvíce SPR, která provozuje zavedené specializované Centrum prevence, ze státních institucí je to Policie ČR.

Tabulka č. 25: Organizace zajišťující preventivní programy

Typy organizací zajišťujících preventivní programy v brněnských školách	Rok 2022/2023 vyplnilo 95 škol
Společnost Podané ruce o. p. s.	50
Pedagogicko-psychologická poradna Brno	37
Městská policie Brno	33
Policie ČR	50
Etické dílny (Hope4kids, z.s.)	15
ostatní	55

Zdroj: SEPA

V následující tabulce uvádíme základní statistiku činnosti dvou největších poskytovatelů primární prevence v Brně, SPR a PPP Brno, p. o. (Sládkova) v roce 2023, pro srovnání i v roce 2022. Oproti roku 2022 se počet realizovaných programů v Centru prevence výrazně zvýšil, celkem bylo zaznamenáno 352 preventivních programů.

¹² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Tabulka č. 26: Data o realizovaných programech primární prevence PPP Sládkova a SPR Centrum prevence v Brně

	PPP Brno- Sládkova r. 2022	PPP Brno- Sládkova r. 2023	SPR Centrum prevence r. 2022	SPR Centrum prevence r. 2023
Počet programů všeobecné primární prevence (VPP)	132	101	150	281
Počet programů selektivní primární prevence (SPP)	62*	94*	31	71

*selektivní a indikovaná prevence

Zdroj: SPR a PPP Sládkova

Podle Centra prevence SPR měly školy v SPP největší zájem o řešení problematických vztahů ve třídě. Na středních školách pak vzrostl zájem o problematiku nových typů návykových látek (energetické nápoje PRIME, kratom, HHC). V indikované primární prevenci (IPP) převažovala témata adiktologického charakteru. Průměrný věk klientů byl v individuální IPP 16,4 roku. Mezi nejčastější užívané látky patřily THC, MDMA, pervitin, alkohol a nikotin. Dalšími tématy byly nelátkové závislosti, často bylo řešeno nadměrné trávení času na mobilu, internetu a při počítačových hrách. Výrazně vzrostl i počet klientů s problémem sebepoškozování.

Centrum prevence SPR v roce 2023 realizovalo projekt s názvem „**Vzdělávání a odborné konzultace v oblasti závislosti a rizikového chování dětí pro rodiče, pedagogy a další odborné pracovníky pracující s mládeží**“. Projekt se odehrával převážně v online prostoru, ve kterém probíhaly i přímé konzultace s pedagogy a rodiči. Prvním cílem byla realizace vzdělávacích webinářů. Ty byly přínosné především v souvislosti s osvětou a prevencí závislostní problematiky. Součástí byla případová setkání (online sborovna pro pedagogy). Rozšíření informací k širší veřejnosti bylo podpořeno distribucí letáků zaměřených na aktuální témata, jako jsou energetické nápoje, elektronické cigarety nebo HHC.

Práce s ohroženými skupinami dětí a dospívajících

Data z Diagnostického ústavu, střediska výchovné péče a základní školy Brno, Hlinky 140, ukazují, že v roce 2023 bylo v tomto zařízení celkem 65 klientů, z toho 10 klientů kvůli užívání psychoaktivních látek či nakládání s nimi. Všechny případy lze dále rozlišit podle typu drogy: ve 30 případech se jednalo o užívání THC, v 3 případech o užívání pervitinu a v 6 případech se jednalo o užívání alkoholu. Z celkového počtu klientů 52 dětí užívalo nikotinové či tabákové výrobky.

Důležitou roli při práci s dětmi a dospívajícími mají také nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM) provozující jednak tzv. nízkoprahové kluby, jednak terénní služby. Jako registrovanou sociální službu provozovaly v roce 2023 NZDM níže uvedené organizace a střediska.

Tabulka č. 27: Seznam provozovatelů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež

Organizace/zřizovatel	Střediska
Armáda spásy	NZDM
DROM	NZDM
IQ Roma servis	PRO MLADÉ
Ratolest Brno	Nízkoprahový klub Likusák, Nízkoprahový klub Pavlač
Sdružení Petrov	Dětský dům Zábřovice – FARA
SPR	NZDM v Brně
Statutární město Brno	Azylový dům pro mládež a klub Kumbál
Teen Challenge International ČR	Dětské centrum Teen Challenge International ČR

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb

Do SPR NZDM v Brně chodily v roce 2023 mladší děti a dospívající v průměru ve věku 11–16 let, kde 13 % klientů projevovalo duševní obtíže, 50 % experimentovalo s legálními i nelegálními návykovými látkami. Nejčastěji se jednalo o tabák, dále výrazně roste užívání konopí, setrvale se objevuje alkohol. Pro srovnání v SPR NZDM v Blansku, kam chodí výrazně starší klienti, se duševní obtíže objevují u cca 30 % klientů, experimentování u 60 %. K typickým návykovým látkám jako tabák, konopí a alkohol se přidává i pervitin.

Nadále zůstává v platnosti, že se na dětech i mladistvých negativně podepisují společenské krize a celkově se snižuje jejich duševní odolnost. Tato situace je ztížena nedostatečnými personálními kapacitami pedopsychiatrie a klinických psychologů v ČR, kde na 100 000 dětských a dospívajících pacientů připadá přibližně 6 psychiatrů.

NZDM na tuto situaci reagují větším důrazem na psychosociální pomoc v zařízeních, snahou o včasnou detekci problémů v oblasti duševního zdraví. V ČR se již objevil i koncept propojení adiktologické ambulance s NZDM sociální službou, úskalím fungování takové služby ale znovu zůstává nedostatek pedopsychiatrů, případně adiktologů.

NZDM DROM v roce 2023 pozorovalo velké rozšíření vapovacích zařízení (převážně jednorázových) mezi mladistvými, ale i mezi mladšími dětmi (okolo 8 let). Klienty se snaží informovat o legálnosti užívání těchto zařízení a o rizicích s užíváním spojených. Především mladší děti mají pocit, že užívání nenese žádná rizika, a tato zařízení jim podávají samotní rodiče.

V Psychiatrické klinice FN Brno bylo na dětském oddělení celkem 30 pacientů do věku 18 let (7 chlapců a 23 dívek). Více než v minulých letech detoxifikovali mladistvé kvůli užívání nových kanabinoidů, protože se u nich jejich vlivem objevily různé duševní poruchy – úzkostné a psychotické. Dále se jednalo o tabák, alkohol a sedativa/hypnotika.

Zajímavým fenoménem je tzv. „digitální detox“, tedy snížení času věnovaného používání komunikačních technologií, především mobilních telefonů. Požadavek na „digitální detox“ přicházel hlavně od rodičů dětí a dospívajících. Režim dětského oddělení na Psychiatrické klinice FN Brno reguluje možnosti užívání digitálních technologií a v hodnocení rodičů na konci hospitalizace se spontánně objevuje, že jejich dítěti hodně prospělo „odstavení“ od technologií a tím hlavně od sociálních sítí. Jde o zajímavou problematiku, pro kterou zatím není ucelená metodika.

KAPITOLA 9: DROGOVÁ KRIMINALITA

Při srovnání období roku 2023 s rokem 2022 můžeme sledovat mírný pokles v počtu řešených případů v souvislosti s drogovou kriminalitou, konkrétně pak v oblasti primární drogové kriminality. Oproti roku 2022 mírně vzrostl počet případů výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu. Ve srovnání s rokem 2022 byl pozorován malý nárůst řešených případů v oblasti sekundární drogové kriminality.

Co se týče počtu přestupků na území města Brna na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, zde došlo ve srovnání s rokem 2021 k výraznému poklesu. V roce 2022 činil počet případů 722, v roce 2023 to bylo 608 případů. Menší nárůst se projevil pouze u přestupků toxikomanie – ostatní.

Tabulka č. 28: Primární drogová kriminalita

Primární drogová kriminalita na území města Brna	Počet případů za rok 2021	Počet případů za rok 2022	Počet případů za rok 2023
§ 283 tr. zákoníku – Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	76	55	54
§ 284 tr. zákoníku – Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu	38	42	31
§ 285 tr. zákoníku – Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku	2	0	1
§ 286 tr. zákoníku – Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu	3	1	4
§ 287 tr. zákoníku – Šíření toxikomanie	0	1	0
CELKEM	119	99	90

Zdroj: PČR

Tabulka č. 29: Sekundární drogová kriminalita

Sekundární drogová kriminalita v Brně	Počet případů za rok 2021	Počet případů za rok 2022	Počet případů za rok 2023
Spácháno pod vlivem alkoholu	237	260	282
Spácháno pod vlivem nelegálních drog	185	198	205
CELKEM	422	458	487

Zdroj: PČR

Tabulka č. 30: Počet přestupků

Počet přestupků na území města Brna na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi	Počet případů za rok 2021	Počet případů za rok 2022	Počet případů za rok 2023
alkohol – řidič – motorových vozidel – zákon č. 361/2000 Sb. – přestupky fyzických osob	220	308	273
alkohol – řidič – nemotorových vozidel – zákon č. 361/2000 Sb. – přestupky fyzických osob	46	71	34
alkohol – ostatní – zákon č. 361/2000 Sb. – přestupky fyzických osob	28	21	0
toxikomanie – řidič – zákon č. 361/2000 Sb. – přestupky fyzických osob	174	238	196
toxikomanie – ostatní – zákon č. 167/1998 Sb. – přestupky	128	84	105
CELKEM	596	722	608

Zdroj: PČR

ZÁVĚR

Závěrečnou zprávu vypracovalo Koordinační centrum prevence Odboru sociální péče Magistrátu města Brna. Data byla čerpána od různých organizací a poskytovatelů služeb, kterým velice děkujeme za ochotu nám je poskytnout. Ačkoliv zpráva zahrnuje více dat než v předchozím roce, přesto se nám některá nepodařilo zajistit, ověřit anebo zkompletovat, nejde tedy o vyčerpávající informace. Pokud vás při čtení zprávy napadne, že máte k dispozici nějaké další relevantní údaje, které by bylo zajímavé do této zprávy zakomponovat v příštím roce, případně máte jakékoli další podněty či připomínky ke zprávě jako takové, napište na emailovou adresu bezpecnejsi@brno.cz.

SEZNAM ZKRATEK

BZD	–	benzodiazepiny
COHb	–	karbonylhemoglobin
FN Brno	–	Fakultní nemocnice Brno
HH	–	hazardní hraní
HCV	–	virus hepatitidy C
HR	–	Harm Reduction
IPP	–	indikovaná primární prevence
JMK	–	Jihomoravský kraj
KC	–	kontaktní centrum
MČ	–	městská část
MDMA	–	extáze
MF ČR	–	Ministerstvo financí České republiky
MMB	–	Magistrát města Brna
NZDM	–	nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
OSPOD	–	oddělení sociálně-právní ochrany dětí
OPL	–	omamné a psychotropní látky
PČR	–	Policie České republiky
PK FN Brno	–	Psychiatrická klinika Fakultní nemocnice Brno
PN Brno	–	Psychiatrická nemocnice Brno
PPP	–	psychologicko-pedagogická poradna
PZS	–	protialkoholní záchytná stanice
SPP	–	selektivní primární prevence
SPR	–	Společnost Podané ruce o. p. s.
THC	–	tetrahydrokanabinol
TP	–	terénní programy
ÚMČ	–	Úřad městské části
ÚZIS	–	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
VPP	–	všeobecná primární prevence
ZHH	–	zákon o hazardním hraní